

Guus Houtzager

De verlokkingen van de duivel

roman

PAPIEREN TIJGER

DEEL EEN

I De bijeenkomst

Er was eens een dorp dat in een dicht bos lag, ver van de buitenwereld verwijderd. Op een half etmaal gaans van het dorp stroomde een rivier, en bij een primitieve aanlegsteiger lag daar een klein gehucht met een herberg. Het werd bijna uitsluitend bewoond door voormalige dorpingen. De enige vertegenwoordiger van de buitenwereld in het dorp zelf was de pastoor, volgens sommigen niet meer dan een kapelaan. Hij beheerde het enige stenen gebouw in het dorp, een kleine kerk met een stompe, plompe toren die nauwelijks boven de boomtoppen uitkwam. De pastoor was via de rivier en het gehucht naar het dorp gekomen, en hij was de enige die met alle dorpsbewoners sprak. Want die waren verdeeld in twee groepen die nog net niet op voet van openlijke vijandschap stonden. De eerste groep bestond uit de nakomelingen en volgelingen van Karel de Manke, terwijl de tweede groep het gedachtegoed van Barend de Schelle in ere hield. Zulke bijnamen waren overigens doodgewoon in het dorp, want men had een scherp oog voor elkaars gebreken en tekortkomingen en ontzag elkaar niet.

De tegenstelling tussen de beide groepen was duidelijk en eenvoudig. De Manken aten vlees en doodden dieren, de Schelen deden dat niet. De Manken vonden in navolging van hun stamvader dat de wereld, met inbegrip van de dierenwereld, was geschapen om door de mens te worden gebruikt, de Schelen daarentegen zagen in de dieren onaantastbare wezens die zich bovendien op een onuitsprekelijke manier konden wreken op degenen die hen wilden doden en opeten. Wanneer iemand

het bos in trok en niet meer terugkwam, wat een of twee keer in de twintig jaar gebeurde, beschouwden de Schelen dat als een bewijs van hun stelling. De ongelukkige was volgens hen door de bosdieren vermoord uit wraak voor de brute manier waarop de Manken hun familieleden behandelden. Dat het steeds een Manke was die zo'n lot ten deel viel, toonde in hun ogen hun gelijk des te overtuigender aan.

De Manken werden niet eens kwaad om de verklaring van de Schelen. Ze moesten er alleen onbedaarlijk om lachen. Natuurlijk verdwenen er uitsluitend leden van hun groep: alleen zij durfden immers het bos in te trekken om te jagen op herten, zwijnen en klein wild. De Schelen kwamen nooit verder dan de armetierige akkertjes die ze vlak bij het dorp hadden ontgonnen en waar ze harde granen en smakeloze knollen verbouwden. Ze beweerden dat ze de dieren vereerden als schepselen van God en hen daarom wilden sparen, maar in werkelijkheid waren ze lafaards. Waarom zou je anders de voorkeur geven aan vezelige, duffe kost met geringe voedingswaarde boven kostelijk, sappig vlees? Niet voor niets kon je op het eerste gezicht een Manke van een Schele onderscheiden: de planteneters zagen er vaal, mager en zwak uit, alsof ze aan voortdurende ondervoeding leden. De Manken daarentegen waren forsgebouwd en hadden dichte, glanzende haardossen en volle, blozende gezichten. Ze waren gespierd en hadden brede handen en polsen. In een ver verleden waren soms, ondanks de tegenstellingen, huwelijken tussen Manken en Schelen gesloten. Niemand wist precies of dat zeven, negen of misschien maar twee of drie generaties geleden was gebeurd, maar het verklaarde dat sommige dorpeelingen een weinig uitgesproken voorkomen hadden,

waarin kenmerken van beide groepen aanwijsbaar waren. Deze 'Platten' of 'Vlakken', zoals ze algemeen werden genoemd, waren niet geliefd en hun aanzien was gering. Een aantal van hen was dan ook weggetrokken naar het gehucht bij de rivieroever, waar ze minder te duchten hadden van de pesterijen van Manken en Schelen, die in hun afkeer van Platten of Vlakken een opmerkelijke eensgezindheid aan de dag legden.

De pastoor, Geertsen geheten, voelde zich als vertegenwoordiger van een machtige instantie uit de buitenwereld verplicht de tegenstellingen tussen Manken en Schelen te temperen. In zijn preken benadrukte hij onveranderlijk het belang van verdraagzaamheid en naastenliefde. Links in de kleine kerk zaten de Manken, rechts zaten de Schelen, en allemaal knikten ze instemmend wanneer Geertsen er met zijn krachtige maar rustige stem op wees dat Jezus nooit zijn medemens veroordeelde, maar zelfs de grootste zondaren hun zonden vergaf. Hij wees op Maria Magdalena, die een ontaard leven had geleid maar een van zijn trouwste en meest gewaardeerde volgelingen was geweest. Op de kerkbanken werd nu door sommigen besmuikt gelachen, want werd er niet verteld dat Jezus deze Maria tot vrouw had genomen? Net zo als Geertsen met zijn huishoudster Annechien, een Platte, in één bed sliep? De lachjes ontgingen Geertsen niet en hij nodigde de dorpeling die zonder zonden was uit hem als eerste een steen naar het hoofd te werpen.

Was Geertsen, zijn preken ten spijt, partijdig? Die vraag kon niemand met zekerheid beantwoorden. Annechien maakte soms vleeschotels voor hem klaar, had ze zich bijna onverschillig laten ontvallen, maar vaak gebeurde het niet. Als een keuze voor de Manken kon het

niet worden beschouwd, juist omdat elke pastoor in zijn rol van voorganger in het ritueel waarin de hostie werd genuttigd, als een overdrachtelijke vleeseter kon worden beschouwd. Voor hem golden andere wetten, dat werd door zowel Manken als Schelen erkend. Bovendien liet Geertsen zich geregeld op bijna felle toon ontvallen dat de mens verplicht was andere schepselen Gods met ontzag te behandelen en dat God de dieren niet had geschapen voor jagers die ze voor hun plezier wilden doden. Vol afschuw wees hij op de valse goden uit heidense religies die bloedbaden onder de fauna hadden aangericht en zodoende het voortbestaan van Gods schepping op het spel hadden gezet.

Deze verwijzingen naar het heidendom riepen bij sommige gelovigen, voornamelijk Schelen, twijfel op. Wat was hun pastoor voor een man? Waarom was hij door Rome naar deze buitenpost gestuurd? Dacht de paus soms dat de mensen hier niet het ware geloof waren toegedaan en eigenlijk nog moesten worden gekerstend? Of werd Geertsen gestraft voor misstappen die hij eerder in zijn leven had begaan? Zijn omgang met Annechien bewees immers dat hij niet recht in de leer was.

Bovendien waren enkele vooraanstaande Schelen, onder wie de charismatische Egbert Egbertszoon, ervan overtuigd dat de Manken diep in het bos heidense offerfeesten hielden. Daarbij werden op de jacht gedode dieren door het vuur verteerd, wat volgens Egbert betekende dat hun vlees werd aangeboden aan het enige onstoffelijke wezen dat naast de drie-eenheid met zekerheid bestond: de duivel. Waren alle heidense goden geen manifestaties van die eeuwige tegenstrever van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, en betekende dat

niet dat Geertsen, gezien zijn waarschuwendende preken, op de hoogte was van het satanisme van de Manken?

Egbert hing zijn opvattingen niet aan de grote klok en sprak ze alleen op fluisterton uit tegen zijn meest vertrouwde vrienden. Toch waren de Manken binnen korte tijd van zijn beschuldigingen op de hoogte. En ook nu voelden ze zich niet gekrenkt, sterker nog, vijf of zes jonge Manken onder leiding van een zekere Willem Karelszoon gingen er prat op duivelaanbidders te zijn. Ze hulden zich in zwarte mantels, hielden nachtelijke drinkgelagen in een vervallen hut aan de rand van het dorp en riepen aantrekkelijke Schele meisjes uitdagende, kleinerende en zelfs dreigende woorden toe. Het zette de verhoudingen tussen de twee groepen op scherp, en dat ontging pastoor Geertsen niet. Maar wat kon hij doen? Zijn preken maakten onvoldoende indruk op de dorpelingen, en andere machtsmiddelen bezat hij niet. Het dorp kende geen formeel bestuur, en er waren geen gezagsdragers en handhavers van de openbare orde. Conflicten werden onderling beslecht, en in dat licht was het een klein wonder dat de tegenstelling tussen Manken en Schelen nog niet tot bloedvergieten had geleid – een paar kleine vechtpartijen daargelaten. Geertsen besloot dat alleen overleg een verdere toename van de spanningen kon tegengaan en ontbood daarom de Schelen Egbert Egbertszoon en zijn zoon Klaas, alsmede de Manken Karel Willemszoon en Willem Karelszoon bij zich in de pastorie – een groot woord voor het tochtige, naast de kerk gelegen huisje dat hij samen met Annechien bewoonde. Het was een kille, buiige aprieldag, en op de eettafel had Geertsen een kruik gekruide brandewijn neergezet die hij lang geleden uit de bischopsstad had meegebracht. Als hij de drank met mate

schonk, zou dat de tongen losmaken en de kans op een vruchtbaar verloop van de besprekingen vergroten.

Egbert en Klaas verschenen op het afgesproken tijdstip in de pastorie. Ze maakten een wantrouwige indruk, waaraan een door Annechien bereide vleesloze pastei weinig kon veranderen. Zwijgend zaten ze tegenover Geertsen, aten met zichtbare tegenzin kleine stukken pastei en wierpen Annechien verwijtende blikken toe. Geertsen vreesde al dat de twee Manken niet meer zouden komen opdagen, maar net toen hij de bijeenkomst wilde beëindigen werd er hard en uitdagend op de deur gebonsd. Annechien deed open, en meteen was het huis volledig vervuld van de luide stemmen van Karel en Willem. Groot en blozend verschenen ze voor Geertsen, zo nadrukkelijk aanwezig dat de pastorie niet meer leek dan een opgesmukt hondenhok. Ze droegen lange leren jassen en hadden allebei een musket bij zich. De walm uit hun monden verried dat ze stevig hadden gedronken, en hun opgewektheid was geladen – alsof ze bij de minste of geringste aanleiding tot gewelddadig gedrag konden overgaan. Geertsen liet hen plaatsnemen tegenover Egbert en Klaas, die verbleekten toen de musketten voor hen op tafel werden gelegd. Geertsen wist dat hij onmiddellijk moest ingrijpen, wilde zijn initiatief geen averechtse uitwerking krijgen. Hij richtte zich in zijn volle lengte op en zei, op een volume dat zelfs de twee Manken even van hun stuk bracht: ‘Wees welkom in mijn huis, heren. Het is goed dat u uw wapens voor mijn huishoudster hebt neergelegd, zodat zij zich erover kan ontfermen. Uw blijk van goede wil wordt door ons zeer gewaardeerd.’

Terwijl hij sprak, gleed de struise Annechien bijna geruisloos achter hem langs en tilde zonder waarneem-